

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Gelis 30.08.2022
Published /Yayınlanma 31.10.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Aydın, A. & Aydın, F. (2022). Tübitak araştırma projelerine katılım gösteren ve göstermeyen öğrencilerin özgüven becerilerinin çeşitli değişkenlerle incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(88), 2017-2028.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3282>

Öğr. Gör. Ayşegül AYDIN

<https://orcid.org/0000-0002-6965-610X>

Erciyes Üniversitesi, Halil Bayraktar Sağlık Hizmetleri MYO, Tıbbi Dok. ve Sek. Programı, Kayseri / TÜRKİYE

Fuat AYDIN

<https://orcid.org/0000-0003-3710-261X>

Kocasinan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Kayseri/ TÜRKİYE

TÜBİTAK ARAŞTIRMA PROJELERİNE KATILIM GÖSTEREN VE GÖSTERMEYEN ÖĞRENCİLERİN ÖZGÜVEN BECERİLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERLE İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE CONFIDENCE SKILLS OF STUDENTS WHO PARTICIPATE IN TUBITAK RESEARCH PROJECTS AND WHO DO NOT PARTICIPATE IN VARIOUS VARIABLES

Issue/Sayı: 88

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

Çalışmanın amacı, gençleri düşünmeye, gözlemlemeye, merak etmeye, araştırmaya teşvik eden, ileride karşılaşılabilecekleri problemleri çözebilmeleri için 21.yy. becerilerine sahip olarak yetişmesini amaçlayan Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) Lise Öğrencileri Araştırma Projelerinin öğrencilerin özgüven düzeylerine etkisini belirlemektir.

Kesitsel tipteki bu çalışma, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Kayseri ilinde meslek lisesinde okuyan 229 ve diğer liselerden son 3 yılda TÜBİTAK Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışmasına en az bölge sergisi düzeyinde katılmış 227 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak öğrencilerin sosyo-demografik ve kültürel özelliklerine ilişkin bilgileri içeren anket formu ve "Öz-Güven Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde student t testi, varyans analizi uygulanmış, değişkenler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik değişkenleri araştırma projelerine katılım gösteren ve göstermeyen öğrencilere göre yüzde olarak verilmiştir.

Araştırma projelerine katılan öğrencilerin özgüven düzeylerinin anlamlı şekilde katılmayanlara göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin özgüven puanlarının cinsiyete, sınıf düzeyine, okul türüne, gelir düzeyine, aile tutumuna, anne-baba durumu ve eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Proje, Proje Tabanlı Öğrenme, TÜBİTAK, Özgüven.

ABSTRACT

High School Students Research Projects on students' self-confidence levels, which encourage young people to think, observe, wonder and research, and aim to raise them with 21st century skills so that they can solve the problems they may encounter in the future.

This cross-sectional study was conducted on 229 vocational high school students in Kayseri province in the 2020-2021 academic year and 227 students from other high schools who participated in the TÜBİTAK High School Students Research Projects Competition at least at the regional exhibition level in the last 3 years. In the research, a questionnaire form containing information about the socio-demographic and cultural characteristics of the students and the "Self-Confidence Scale" were used as data collection tools. Student t-test and analysis of variance were used in the statistical analysis of the data and the Pearson correlation coefficient was used in the evaluation of the relationship between the variables. The socio-demographic variables of the students participating in the research are given as percentages according to the students who participated in the research projects and those who did not.

It was determined that the self-confidence levels of the students who participated in the research projects were significantly higher than those who did not participate in the research projects. It has been determined that students' self-confidence scores differ significantly according to gender, grade level, school type, income level, family attitude, parental status, and education level.

Keywords: Project, Project Based Learning, TUBITAK, Self-Confidence.

1. GİRİŞ

Günümüz eğitim sistemi, öğrencilere sadece bilgi aktarmayı değil onlara bilgiye nasıl ulaşacakları konusunda kılavuzluk etmeyi amaçlamaktadır. Bilgiye ulaşma yetisi edinen bireylerin olaylara bir bilim insanı gibi yaklaşması, araştıran, sorgulayan, problem çözebilen, üreten, yapıcı ve yaratıcı özelliklere sahip olması beklenir (Çetin ve Şengezer, 2013). Bu özelliklerle donatılmış gençleri yetiştirmek amacıyla öğretmenin yol gösterici olduğu öğrenci odaklı öğrenme yaklaşımı olan proje tabanlı öğrenme yaklaşımı kullanılmaktadır. Proje, öğrencilerin, meraklarını gidermek amacıyla sorular sorduğu, bilginin peşine düştüğü bir araştırma sürecidir. Bu süreçte, öğrenciler geliştirdikleri bir problemi öğretmenlerinin gözetimiyle araştırmaya yönelmektedirler (Bell, 2010).

Son yıllarda resmi ve özel eğitim kurumlarında, yapılandırmacı eğitim anlayışıyla oluşan tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme tekniklerinden biri olan proje çalışmaları, yaygınlaşmaya başlamıştır (Çeken, 2011; Erdem, Uzal ve Ersoy, 2012). Birçok kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenmekte olan proje yarışmaları öğrencileri, bu konuda teşvik etmektedir.

Bu yarışmalar arasında en bilimsel yaklaşanı TÜBİTAK'ın "Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması"dır. Yarışmanın her aşamasında proje tabanlı öğrenmeyi uygulama ve bilimsel kimlik oluşturma ortamı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Yarışma her bölge için bir ilin merkez seçtiği 12 bölgede yapılmaktadır. Her bölgeye, seçilen il merkezinden iki öğretim üyesi, Bölge Koordinatörü ve Bölge Koordinatör Yardımcısı görevlendirilmektedir. Yarışma ilk uygulandığı yıllarda sadece Fizik ve Biyoloji dallarında düzenlenirken günümüzde Yazılım, Türk Dili ve Edebiyatı, Teknoloji Tasarım, Tarih, Sosyoloji, Psikoloji, Matematik, Kimya, Fizik, Değerler Eğitimi, Coğrafya, Biyoloji olmak üzere 12 ana bilim alanında düzenlenmektedir (TÜBİTAK, 2020).

Başvurusu yapılan projeler ön değerlendirme, bölge sergisi, Türkiye bölge sergisi olmak üzere üç aşamada değerlendirilmektedir. Bölge sergisine davet edilen projeler sözlü sunum ve poster ile değerlendirilmektedir. Sergide her bir alanda birinci olan projeler final sergisine davet edilerek, finalde projeler yine sözlü sunum ve posterler ile değerlendirilmekte ve ülke çapında her bir alanda ilk üç derece belirlenmektedir (TÜBİTAK, 2020).

Türkiye'de yürütülen projelere ve düzenlenen proje yarışmalarına ilişkin yapılmış çalışmalar incelendiğinde çalışmaların şu konuları ele aldığı görülmüştür: Farklı kademelerdeki öğretmenlerin proje yarışmalarına dair tutumları (Akçöltekin ve Engin, 2019b) ve proje yarışmalarına danışman olarak katılan lise öğretmenlerinin öz yeterlilik düzeyleri (Akçöltekin ve Engin, 2019a), TÜBİTAK Destek Programları kapsamındaki proje hazırlama eğitiminin fen bilgisi öğretmen adaylarının proje yazım sürecine etkisi (Metin Peten, Yaman, Vekli ve Çavuş, 2019), TÜBİTAK Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması'nda yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri (Çeken, 2017; Kurtuluş, 2019; Özel ve Akyol, 2016), katılımcıların fuarlarda yer alan projeler ile ilgili görüşleri (Çetin ve Şengezer, 2013; Soyuçok, 2018), kazandıkları becerileri (Sözer, 2017a; Sözer, 2017b), edindikleri tecrübeleri (Avcı, Su Özenir ve Yücel, 2016) ve biyoloji projelerinin yaratıcılık, özgünlük, bilimsel yöntemlerin uygulanması gibi kriterlere göre değerlendirilmesi (Zeren Özer, Güngör ve Özkan, 2015).

Yapılan birçok araştırmada proje çalışmalarının öğrenciler üzerinde olumlu etkileri görülmüştür. Bu olumlu etkilerden birinin de öğrenciler üzerinde özgüven becerisi kazandırdığı düşünülmektedir.

Özgüven "bireyin kendisini değerli hissetmesi" yargısıdır (Bandura, 1997). Genel bir kişilik özelliği olan özgüven, geçici bir tutum veya bireysel durumlara özel bir tutum değildir (Pervin ve John, 2001). Özgüven bireyin kendi yeteneklerini, duygularını tanıması, kendini sevmesi ve kendine güvenmesi olarak tanımlanır (Özbey, 1990). Bireylerin özgüven düzeyleri yaşamları boyunca onları olumlu ya da olumsuz yönde etkilemekle birlikte içinde buldukları şartlara göre değişiklik göstermektedir (Soner, 1995). Dinamik bir yapıya sahip olan özgüven bireyin davranışlarını etkiler (Gökna, 2010). Kendini tanıyarak, ilkeleri doğrultusunda kendisini geliştirebilen birey, kendi karakterini inşa edebilecektir, aksi takdirde kendi karakterini oluşturup geliştiremeyen birey ne kendisiyle ne de çevresiyle sağlıklı ilişkiler kuramaz (Cüceloğlu, 2000). Kendilerini seven kişiler kendilerine güven duyarlar ve kendileriyle barışıktırlar (Kasatura, 1998).

Bireyin kendisine yönelik değerlendirmeleri sonucunda ortaya çıkan öznel bir olgu olan özgüven doğuştan gelen bir özellik değildir, yaşanan sosyal çevrenin etkisi ile şekillenmektedir (Gökna, 2010). Özgüveni anne-baba tutumu, akademik başarı, zekâ, sorumluluk, fiziksel görünüm olumsuz baskı ve disiplin yöntemleri gibi birçok faktörün etkilediğine dair görüşler bulunmaktadır (Altan, 2001; Başoğlu, 2007; Gökna, 2010; Kasatura, 1998; Kocaarslan, 2009; Yörükoğlu, 1990).

İnsanlar genelde düşük, orta ve yüksek özgüven düzeyine sahip olarak değerlendirilmektedir (Başoğlu, 2007) Özgüveni yüksek bireyler genelde iyimser, zorluklardan yılmayan, başarıma isteği olan, araştırmacı, yeni düşünce ve deneyimlere açık, insan ilişkilerinde rahat ve sevecen, sorumluluk yüklenen ve atılgımcı kişilik özelliklerine sahiptirler (Kasatura, 1998; Mağden ve Aksoy, 1993). Özgüveni düşük bireyler ise, kendilerini başarısız ve değersiz görerek reddedilme korkusu ile sevgi alışverişine giremeyen, günlük yaşamdaki basit problemleri bile çözemeyeceklerine inanarak devamlı çaresizliğin stres ve kaygısını yaşayan, başkalarından çabuk etkilenen ve başkalarına bağımlı bir yaşantı sergileyen bireylerdir (Kurtuldu, 2007). Düşük özgüvenli bireyler, kendilerini sürekli olarak başkalarıyla kıyaslayarak başkaları üzerinde nasıl etki bıraktıklarını, insanların kendisi hakkında neler düşündüğünü ve kendi yetersizliklerini fark edip etmediklerini merak ederler (Altıntaş, 2015).

Shrauger'e göre düşük özgüvene sahip bireyler yüksek özgüvene sahip olan bireylere göre anlamlı düzeyde daha başarısız olmaktadır (Akt. Tokinan Özevin ve Bilen, 2011). Rogers yaptığı bir araştırmada yüksek özgüvenli çocukların düşük ve orta düzey özgüvene sahip çocuklara göre çok daha iddialı, bağımsız ve yaratıcı olduklarını tespit etmiştir (Akt. Bilgin, 2018). Yüksek özgüvenli kişiler aynı zamanda gerçekliğin sosyal tanımlamalarını daha az kabul etme eğilimindedirler (Pervin ve John, 2001).

İç özgüven ve dış özgüven olmak üzere iki tür özgüven vardır. Kendimizden memnun ve kendimizle barışık olduğumuza dair inancımız ve bu konuda hissettiklerimiz iç özgüven olarak tanımlanırken, dış özgüven dışarıya kendimizden emin olduğumuz şekilde verdiğimiz görüntü ve davranışlar olarak tanımlanmıştır (Özbey, 1990).

Eğitimimizin en önemli amaçlarından biri olan özgüven kazandırmaktır. Özgüven sahibi olmayan öğrenci derslerinde başarılı olamadığı gibi, kendisiyle de barışık değildir, yeteneklerine güvenmemektedir ayrıca özgüven eksikliği sosyal-duygusal-ruhsal pek çok problemi ortaya çıkarmaktadır. Ancak özgüven sonradan geliştirilebildiği için eğitim aracılığıyla kazandırılabilir, artırılabilir. Eğitim sistemine ve aileye bu konuda önemli görevler düşmektedir. Bu nedenle eğitim sistemi tüm kademelerinde özgüveni etkileyen faktörleri göz ardı etmemelidir. Özgüvenin eğitim aracılığıyla kazanılmasında okul öncesi dönem ve ergenliğin yaşandığı lise dönemi kritik bir öneme sahiptir. Bu dönemlerde öğrencilerin özgüven kazanabilecekleri çalışmalar içerisinde olması önemlidir.

Karasar (2007), bilimsel tutum ve davranışları, problem çözme, bilim üretme gibi araştırma yeterliklerini uygulamaya aktarmayı kolaylaştıran araştırmacı düşünce ve davranışlar olarak tanımlamaktadır. Öğrencilerin bilimsel tutum geliştirmeleri onların özgüven kazanmaları ile birebir ilintili bir durumdur. Bu sebeple öğrencilerin bilimsel tutum ve davranışlar sergileyebilecekleri ortamlara girmesi gerekmektedir.

Bireyin tüm yaşamını etkileyen özgüvenin, bireyin psikolojik sağlığı açısından son derece önemli olduğu ve özellikle ergenlik döneminde giderilemeyen özgüven eksikliğinin ortaya çıkarabileceği olumsuz sonuçların ileride çözümlenemeyecek sıkıntılar doğurabileceği belirtilmektedir (Altıntaş, 2015). Özgüven sonradan öğrenilebilir ve geliştirilebilir bir olgu olduğu için ergenin katılacağı sosyal ve bilimsel çalışmalarla özgüven düzeyini düşüren olumsuz etkileri azaltabilir, hatta tamamen ortadan kaldırılabılır. Ergenlikte yaşanan özgüven probleminin çözülmesi ergenin yaşamını da olumlu yönde etkileyecektir. Bu sorunun çözümünde ergenin, bir ekibe dâhil olarak, toplum karşısında kendini ve fikirlerini ifade edebileceği proje çalışmalarına katılım göstermesinin önemli katkısı olmaktadır.

Literatür incelendiğinde araştırma projelerine katılan ve katılmayan öğrencilerin özgüven seviyelerinin belirlenerek proje yarışmalarının öğrencilerin özgüvenlerine etkisini belirlemeyi amaçlayan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ülkemizde daha önce araştırma projelerine katılan ve katılmayan öğrencilerin özgüven düzeyinin incelendiği bir araştırmanın yapılmamış olması araştırmayı önemli ve özgün kılmaktadır. Çalışmamız, TÜBİTAK Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışmasına en az bölge sergisi düzeyinde katılmış ve araştırma projelerine katılmamış öğrencilerin özgüven düzeylerinin belirlenerek, demografik değişkenlere göre analiz edilmesini amaçlamaktadır.

2. YÖNTEM ve MATERYAL

2.1. Araştırma Modeli

Çalışmamızda araştırma projelerine katılan ve katılmayan öğrencilerin özgüven düzeyleri tarafımızca belirlenen sosyo-demografik özelliklere göre incelenmektedir. Bu nedenle araştırmanın değişkenlerine ait veriler, betimsel-ilişkisel tarama modeline göre tablolaştırılmış ve açıklanmıştır. Ayrıca araştırma projelerine katılan ve katılmayan öğrencilerin özgüven düzeylerinde bir farklılaşmanın olup olmadığını da belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmada kesitsel tipte betimsel araştırma (tarama) yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın uygulama evrenini; 2020-2021 eğitim öğretim döneminde Kayseri’de bulunan bir meslek lisesinde 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda okuyan ve diğer ortaöğretim kurumlarında son 3 yılda araştırma projelerine katılım göstermiş toplam 1028 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçme yoluna gidilmiş, araştırma projelerine katılmayan öğrenciler için bir meslek lisesi belirlenmiştir. Evreni 540 öğrenci olan meslek lisesinin %95 güven aralığında örneklemimiz 225 olarak belirlenmiş çalışmaya toplam 229 öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırmamızda, son 3 yılda araştırma projelerine en az bölge sergisi düzeyinde katılım göstermiş öğrenci sayısı 488 olarak bulunmuştur. 488 öğrenci olarak belirlenen evrenimizde de örneklemimiz %95 güven aralığında 216 öğrenci olarak belirlenmiş toplam 227 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmamız toplam 456 kişiden oluşmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan veriler iki ölçme aracı ile toplanmıştır. Öğrencilerin özgüven düzeylerini etkileyebileceği düşünülen bağımsız değişkenler tarafımızca hazırlanan “Kişisel Bilgi Anketi” ile öğrencilerin özgüven düzeyi ise “Öz-Güven Ölçeği” ile tespit edilmiştir.

Akın’ın (2007), ortaöğretim öğrencilerinin özgüvenlerini ölçmek amacıyla geliştirdiği ve geçerlik ve güvenilirlik analizlerini yaptığı Özgüven Ölçeği’nde toplam madde sayısı 33’tür. Beşli Likert tipi hazırlanan ölçekten alınabilecek en yüksek puan 165, en düşük puan ise 33’tür. Olumsuz madde bulunmayan ölçekten alınan yüksek puan, yüksek düzeyde özgüveni göstermektedir. Özgüven Ölçeği’nden alınan 2.5 puanın altı düşük, 2.5 ile 3.5 arası orta, 3.5 ve üzeri puan ise yüksek düzeyde özgüveni göstermektedir (Akın, 2007, s. 168-172).

Örnekleme uygulanan özgüven ölçeğinde 17 madde (1, 3, 4, 5, 9, 10, 12, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 30 ve 32) “İç özgüven”, 16 madde (2, 6, 8, 11, 13, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 29, 31 ve 33) “Dış özgüven” olmak üzere 2 alt boyut bulunmaktadır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Uygulamalardan önce Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’ndan ve Kocasinan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gereken uygulama izinleri alınmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu çevrim içi yöntemle (Google formlar) elektronik olarak toplanmıştır. “Kişisel Bilgi Anketi” ve “Öz-Güven Ölçeği” bölgemiz sınırları içerisinde bulunan lise düzeyi 9., 10., 11. ve 12. Sınıf ve mezun durumunda olan araştırma projelerine katılan n:227 ve ilçemizde bir meslek lisesinde okuyan ve araştırma projelerine katılmayan n:229, toplam 456 öğrenciye uygulanmıştır. Verilerin toplanması sürecinde bölge sergilerine katılan danışman öğretmenlerle irtibata geçilerek sergiye katılan öğrencilere ulaşmak için destek alınmıştır. Öğrencilerle telefon yoluyla iletişim kurularak gönüllü olan öğrencilere araştırma konusu hakkında bilgi verilmiş ve Whatsapp yoluyla anket linkinin öğrencilerle paylaşılması sağlanmıştır. Araştırmaya gönüllülük esasına göre katılım gösterebilecekleri hususunda öğrencilere bilgilendirme yapılmıştır. Uygulanan ölçeğin ilk maddesine gönüllü olur formu eklenmiş, gönüllü katılımcı öğrenciler ilgili sütuna evet dedikten sonra anketi doldurmuşlardır.

2.5. Verilerin Analizi

Katılımcılardan toplanan verilerin analizinde SPSS 21.00 istatistikî analiz paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk testi ile değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiş, Parametrik testler uygulanmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda nicel değişkenler için bağımsız iki örneklem t testi ve tek yönlü Varyans Analizi uygulanmış, çoklu karşılaştırmalarda da Post-Hoc test istatistiklerinden Tukey yöntemi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde ise Pearson Korelasyon Katsayısı

hesaplanmıştır. Değerlendirmelerde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik değişkenleri araştırma projelerine katılım gösteren ve göstermeyen öğrencilere göre yüzde olarak verilmiştir.

Bu çalışmada ölçeğin güvenilirliğini ölçmek için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısının 0.95 olduğu görülmüştür. Bu bulgu ölçeğin tutarlı bir yapıya sahip olduğunun göstergesidir.

3. BULGULAR

Bu çalışma Kayseri'nin Kocasinan ilçesinde bulunan araştırma projelerine katılmayan bir meslek lisesi öğrencileri ve bölgemizde araştırma projelerine en az bölge sergisi düzeyinde katılım göstermiş bütün ortaöğretim kurumlarında okuyan veya mezun olmuş öğrencilere uygulanmıştır.

Araştırmamıza dâhil edilen öğrencilerin yaş ortalaması $16,20 \pm 1,58$ olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin %50,2'si araştırma projelerine katılmamıştır. Katılmayanların tamamı kadın ve meslek lisesi öğrencisidir. Katılmayanların %31,4'ü 10. Sınıf, %28,8'i 9. Sınıf, %25,3'ü 11. Sınıf ve %14,4'ü 12. Sınıfta okumakta; %94,3'ü şehirde, %4,4'ü köyde, %1,3'ü kasabada yaşamaktadır. Katılmayanların %83,8'inin anne babası sağ ve beraber, %8,7'sinin anne babası sağ ve ayrı, %4,8'inin babasının öldüğü annesiyle yaşadığı ve %2,6'sının annesinin öldüğü ve babasıyla yaşadığı tespit edilmiştir.

Araştırma projelerine katılmayan öğrencilerin %38'i üç kardeş, %26,2'si iki kardeş, %19,7'si 4 kardeş, %8,7'si beş ve daha fazla kardeş olduklarını, %7,4'ü ise tek çocuk olduğunu belirtmiştir. Katılmayan öğrencilerin %37,6'sı ailelerinin ilk çocuğu, %31,4'ü ikinci çocuğu, %20,5'i üçüncü çocuğu, %5,2'si dördüncü çocuğu, %5,2'si beşinci ve üzeri çocuğu olduğunu tespit edilmiştir.

Araştırma projelerine katılmayan öğrencilerin %64,6'sı ailelerinin gelir durumunu orta, %31,9'u düşük, %3,5'u yüksek olarak belirtmiştir. Katılmayan öğrencilerin %62'sinin anne babalarının tutumunun koruyucu, %20,5'inin otoriter, %9,6'sının ilgisiz, %7,9'unun demokratik olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma projelerine katılmayan öğrencilerin annelerinin eğitim durumu incelendiğinde %52'sinin ilkokul, %26,6'sının ortaokul, %17,9'unun lise, %3,5'inin üniversite mezunu olduğu, babalarının ise %33,6'sının ilkokul, %33,2'sinin ortaokul, %27,5'inin lise, %5,7'sinin üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin %49,8'i araştırma projelerine katılmıştır. Katılanların %63,4'ü erkek, %36,6'sı kadındır. Katılanların %40,5'i Anadolu Lisesi, %29,1'i Meslek Lisesi, %15'i Fen Lisesi, %7,9'u İmam Hatip Lisesi, %7,5 Özel Lise öğrencisidir. Katılanların %38,8'i 11. Sınıf, %22,9'u 12. Sınıf, %18,9'u 10. Sınıf, %1,8'i 9. Sınıf öğrencisi iken %17,6'sı mezun durumundadır. Katılanların %91,6'sı şehirde, %4,8'i köyde, %3,5'i kasabada yaşamaktadır. Katılanların %88,5'inin anne babası sağ ve beraber, %4,8'inin anne babası sağ ve ayrı, %4'ünün babasının öldüğü annesiyle yaşadığı ve %2,6'sının annesinin öldüğü ve babasıyla yaşadığı tespit edilmiştir.

Araştırma projelerine katılan öğrencilerin %36,1'i üç kardeş, %35,2'si iki kardeş, %12,8'i 4 kardeş, %4,8'i beş ve daha fazla kardeş olduklarını, %11,0'i ise tek çocuk olduğunu belirtmiştir. Katılan öğrencilerin %41,4'ünün ailelerinin ilk çocuğu, %41,4'ünün ikinci çocuğu, %14,1'inin üçüncü çocuğu, %2,2'sinin dördüncü çocuğu, %0,9'unun beşinci ve üzeri çocuğu olduğunu tespit edilmiştir.

Araştırma projelerine katılan öğrencilerin %72,2'si ailelerinin gelir durumunu orta, %14,1'i yüksek, %13,7'si düşük olarak belirtmiştir. Katılan öğrencilerin %52'sinin anne babalarının tutumunun koruyucu, %29,1'inin demokratik, %16,3'ünün otoriter, %2,6'sının ilgisiz olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma projelerine katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumu incelendiğinde %38,3'ünün lise, %24,7'sinin ilkokul, %24,2'sinin ortaokul, %12,8'inin üniversite mezunu olduğu, babalarının ise %42,7'sinin lise, %24,7'sinin üniversite, %19,4'ünün ortaokul, %13,2'sinin ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Projelerine Katılan ve Katılmayan Öğrencilerin Özgüven Ölçeğinden Aldıkları Puan Dağılımı

Katılan N: 227 Katılmayan N: 229	Min.		Max.		Ortalama		Standart Sapma	
	Ars. Proje Katılan	Ars. Proje Katılmayan	Ars. Proje Katılan	Ars. Proje Katılmayan	Ars. Proje Katılan	Ars. Proje Katılmayan	Ars. Proje Katılan	Ars. Proje Katılmayan
Öz-güven Ölçek Alt Boyutları								
İç Özgüven	1,71	1,18	4,88	4,94	4,22	3,46	0,41	0,99
Dış Özgüven	1,75	1,13	4,88	4,94	4,18	3,37	0,46	0,99
Toplam Puan	1,79	1,21	4,88	4,94	4,20	3,42	0,41	0,96

Araştırmamızda araştırma projelerine katılan 227 öğrencinin özgüven ölçeği toplam puan ortalaması $4,20 \pm 0,41$ ile yüksek seviyede, araştırma projelerine katılmayan 229 öğrencinin ise $3,42 \pm 0,96$ ile orta seviyede olarak tespit edilmiştir. Özgüven ölçeği alt boyutları incelendiğinde araştırma projelerine katılan öğrencilerin iç özgüven puan ortalamaları $4,22 \pm 0,41$, dış özgüven puan ortalamalı ise $4,18 \pm 0,46$ olarak yüksek seviyede tespit edilmiştir. Araştırma projelerine katılmayan öğrencilerin ise iç özgüven puan ortalamaları $3,46 \pm 0,41$, dış özgüven puan ortalamaları $3,37 \pm 0,46$ olarak orta seviyede tespit edilmiştir. Bu sonuçlar araştırma projelerine katılan öğrencilerin özgüven düzeylerinin katılmayan öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin Çeşitli Değişkenlerine Göre Özgüven Ölçeği Puanlarının Dağılımı

Değişkenler	n(%)	ÖZGÜVEN ÖLÇEĞİ ALT BOYUTLARI		
		İç Özgüven	Dış Özgüven	Toplam
Araştırma Projelerine Katılım				
Evet	227 (49,8)	4,22 ± 0,41	4,18 ± 0,46	4,20 ± 0,41
Hayır	229 (50,2)	3,46 ± 0,99	3,37 ± 0,99	3,42 ± 0,96
<i>p değeri</i>		0,000**	0,000*	0,000*
Cinsiyet				
Kadın	312 (68,4)	4,22 ± 0,42	4,18 ± 0,46	4,20 ± 0,42
Erkek	144 (31,6)	3,66 ± 0,94	3,59 ± 0,95	3,63 ± 0,92
<i>p değeri</i>		0,000**	0,000**	0,000**
Sınıf Seviyesi				
9	70 (15,4)	3,78 ± 0,62	3,70 ± 0,70	3,74 ± 0,63
10	115 (25,2)	3,72 ± 0,89	3,63 ± 0,92	3,68 ± 0,88
11	146 (32,0)	3,85 ± 0,94	3,77 ± 0,93	3,81 ± 0,92
12	85 (18,6)	3,82 ± 0,91	3,84 ± 0,93	3,83 ± 0,89
Mezun	40 (8,8)	4,25 ± 0,37	4,20 ± 0,36	4,23 ± 0,33
<i>p değeri</i>		0,017*	0,009**	0,010*
Okul Türü				
Fen Lisesi	34 (7,5)	4,30 ± 0,20	4,26 ± 0,27	4,28 ± 0,20
Anadolu Lisesi	92 (20,2)	4,26 ± 0,41	4,22 ± 0,39	4,24 ± 0,38
Meslek Lisesi	295 (64,7)	3,60 ± 0,94	3,52 ± 0,95	3,56 ± 0,92
İmam Hatip Lisesi	18 (3,9)	4,18 ± 0,61	4,21 ± 0,66	4,20 ± 0,62
Özel Lise	17 (3,7)	4,33 ± 0,21	4,30 ± 0,28	4,31 ± 0,22
<i>p değeri</i>		0,000**	0,000**	0,000**
Yaşanılan Yer				
Köy	21 (4,6)	3,94 ± 0,62	3,79 ± 0,63	3,87 ± 0,61
Kasaba	11 (2,4)	4,34 ± 0,44	4,29 ± 0,42	4,31 ± 0,42
Şehir	424 (93,0)	3,82 ± 0,86	3,76 ± 0,89	3,79 ± 0,85
<i>p değeri</i>		0,118	0,140	0,119
Anne Baba Durumu				
Sağ ve beraber	393 (86,2)	3,94 ± 0,72	3,89 ± 0,175	3,92 ± 0,71
Sağ ve ayrılar	31 (6,8)	3,08 ± 1,19	2,84 ± 1,15	2,96 ± 1,15
Baba öldü anne ile yaşayan	20 (4,4)	3,33 ± 1,23	3,31 ± 1,18	3,32 ± 1,19
Anne öldü baba ile yaşayan	12 (2,6)	3,17 ± 1,33	3,30 ± 1,37	3,23 ± 1,35
<i>p değeri</i>		0,000**	0,000**	0,000**
Kardeş Sayısı				
Tek	42 (9,2)	3,61 ± 1,11	3,59 ± 1,15	3,60 ± 1,12
2	140 (30,7)	3,90 ± 0,86	3,82 ± 0,90	3,86 ± 0,86
3	169 (37,1)	3,80 ± 0,89	3,74 ± 0,88	3,77 ± 0,86
4	74 (16,2)	3,90 ± 0,67	3,85 ± 0,72	3,88 ± 0,64
5+	31 (6,8)	3,96 ± 0,41	3,82 ± 0,54	3,89 ± 0,42
<i>p değeri</i>		0,274	0,558	0,383
Kaçıncı Çocuk				
1	180 (39,5)	3,76 ± 0,96	3,75 ± 0,98	3,75 ± 0,96
2	166 (36,4)	3,91 ± 0,80	3,81 ± 0,83	3,86 ± 0,80
3	79 (17,3)	3,84 ± 0,76	3,74 ± 0,79	3,79 ± 0,74
4	17 (3,7)	3,86 ± 0,56	3,91 ± 0,58	3,88 ± 0,49
5	14 (3,1)	4,03 ± 0,34	3,75 ± 0,50	3,89 ± 0,29
<i>p değeri</i>		0,471	0,906	0,777

Tablo 2. Öğrencilerin Çeşitli Değişkenlerine Göre Özgüven Ölçeği Puanlarının Dağılımı (Devamı)

Değişkenler	n(%)	ÖZGÜVEN ÖLÇEĞİ ALT BOYUTLARI		
		İç Özgüven	Dış Özgüven	Toplam
Aile gelir düzeyi				
Düşük	104 (22,8)	3,15 ± 1,26	2,97 ± 1,19	3,06 ± 1,21
Orta	312 (68,4)	4,02 ± 0,55	3,99 ± 0,58	4,00 ± 0,53
Yüksek	40 (8,8)	4,22 ± 0,39	4,22 ± 0,41	4,22 ± 0,37
p değeri		0,000**	0,000**	0,000**
Anne baba tutumu				
İlgisiz	28 (6,1)	2,97 ± 1,17	2,93 ± 1,10	2,95 ± 1,12
Otoriter	84 (18,4)	3,39 ± 1,20	3,34 ± 1,19	3,37 ± 1,17
Koruyucu	260 (57,0)	3,96 ± 0,63	3,88 ± 0,69	3,92 ± 0,63
Demokratik	84 (18,4)	4,21 ± 0,47	4,17 ± 0,50	4,19 ± 0,46
p değeri		0,000**	0,000**	0,000**
Anne Eğitim durumu				
İlkokul	175 (38,4)	3,67 ± 0,84	3,59 ± 0,88	3,63 ± 0,83
Ortaokul	116 (25,4)	3,68 ± 1,06	3,61 ± 1,04	3,64 ± 1,03
Lise	128 (28,1)	4,07 ± 0,63	4,02 ± 0,67	4,05 ± 0,62
Üniversite	37 (8,1)	4,27 ± 0,34	4,26 ± 0,38	4,26 ± 0,31
p değeri		0,000**	0,000**	0,000**
Baba Eğitim durumu				
İlkokul	107 (23,5)	3,44 ± 1,10	3,32 ± 1,10	3,38 ± 1,08
Ortaokul	120 (26,3)	3,80 ± 0,76	3,70 ± 0,78	3,75 ± 0,74
Lise	160 (35,1)	4,01 ± 0,71	3,97 ± 0,70	3,99 ± 0,68
Üniversite	69 (15,1)	4,24 ± 0,36	4,24 ± 0,43	4,24 ± 0,35
p değeri		0,000**	0,000**	0,000**

* p<0.05 **p<0.01

Öğrencilerin özgüven ölçeği puanları araştırma projelerine katılma durumlarına göre incelendiğinde katılan öğrencilerin iç, dış ve toplam özgüven puanları katılmayan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Araştırma projelerine katılmış olmanın özgüveni olumlu şekilde etkilediği düşünülmektedir. Cinsiyet açısından özgüven ölçeği puanları incelendiğinde kadınların iç, dış ve toplam özgüven puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni olarak araştırma projelerine katılmayan öğrencilerin örnekleminin alındığı lisenin kız lisesi olması ve bu sebepten kız öğrenci sayısının erkek öğrencilerden çok fazla olmasından kaynaklandığı düşünülebilir (Tablo 2).

Tablo 3. Öğrencilerin Yaşları ile Özgüven Ölçeği Boyutlarının Korelasyon Tablosu

Değişkenler	Ortalama	SS	ÖZGÜVEN ÖLÇEĞİ ALT BOYUTLARI		
			İç Özgüven	Dış Özgüven	Toplam
Yaş	16,20	1,58	r= 0,033 p=0,484	r= 0,056 p=0,236	r= 0,045 p=0,336

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları ile almış oldukları ölçek puanları incelendiğinde anlamlı ilişki bulunmamaktadır (Tablo-3).

Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre ölçek puanları incelendiğinde mezun öğrencilerin almış oldukları iç, dış ve toplam özgüven puan ortalamalarının diğer sınıf seviyelerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo-2). Bu durumun mezun öğrencilerin araştırma projelerine katılan öğrencilerden oluşmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öğrencilerin okul türlerine göre ölçek puanları incelendiğinde özel lise öğrencilerinin iç ve toplam özgüven puanları, İmam hatip lisesi öğrencilerinin ise dış özgüven puanlarının diğer gruplara göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca gruplar arasındaki farklılık incelendiğinde araştırma projelerine katılmayan öğrenciler için örneklem alınan meslek lisesi öğrencilerinin de iç, dış ve toplam özgüven puan ortalamalarının diğer gruplara göre anlamlı düzeyde düşük olarak tespit edilmiştir (Tablo-2).

Ölçek puanları yaşanan yer, kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk oldukları açısından incelendiğinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (Tablo-2).

Anne ve baba ile birlikte yaşama durumuna göre ölçek puanları incelendiğinde anne babası sağ ve birlikte yaşayanların iç, dış ve toplam özgüven puan ortalamalarının diğer gruplara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu, dağılmış aile yapısında olan öğrencilerin ise diğer gruplara göre anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo-2).

Öğrencilerin gelir düzeyleri ile ölçek puanları incelendiğinde gelir düzeyi düşük olanların iç, dış ve toplam özgüven puan ortalamalarının diğer gruplara göre anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit

edilmiştir (Tablo-2). Ölçek puan ortalamaları incelendiğinde gelir arttıkça özgüven düzeylerinin arttığı görülmektedir.

Öğrencilerin anne ve babalarının tutumlarına göre ölçek puan ortalamaları incelendiğinde anlamlı farklığın olduğu belirlenmiştir. Gruplar arası farklılık incelendiğinde anlamlı farklığın ailelerinin tutumunun demokratik ve koruyucu olduğunu belirten öğrencilerin iç, dış ve toplam özgüven puan ortalamalarının otoriter ve ilgisiz anne baba tutumuna sahip olan gruplara göre anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. (Tablo-2).

Anne ve babalarının eğitim durumuna göre öğrencilerin özgüven ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Gruplar arasındaki farklılığın nedeni incelendiğinde üniversite ve lise mezunu ebeveynlere sahip olan öğrencilerin iç, dış ve toplam özgüven puan ortalamalarının ilkökul ve ortaokul mezunu ebeveynlere sahip olanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir (Tablo-2).

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmamızda araştırma projelerine katılan ve katılmayan öğrencilerin özgüven ölçeğinden almış oldukları puanlar ile özgüven düzeyleri belirlenmiş ve birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin sosyo-demografik değişkenlere göre özgüven ölçek puanları incelenerek analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma projelerine katılan öğrencilerin özgüven ölçeğinden almış oldukları puan ortalamaları katılmayanlara göre yüksek olarak belirlenmiştir. Bu durumun ana nedeni bilimsel etkinliklerin, sosyal projelerin ve bu tarz toplantıların öğrencilere sorumluluk yükleyerek bölge projelerinde hiç tanımadıkları yüzlerce insana projelerine anlatmaları ile kendilerine duydukları iç özgüvenlerine ve çevreleriyle olan iletişim becerilerini gösteren dış özgüvenlerine katkıda bulunmuş olmasıdır. Arkes ve Garske, öğrencilerin düşük veya yüksek akademik motivasyona sahip olmalarını etkileyen belirleyici unsurun özgüven olduğunu belirtmiştir. Başarılı öğrenciler özgüveni yüksek olan ve akademik açıdan başarılı çıktılar elde edeceğini bekleyen öğrencilerdir (Arkes ve Garske, 1982'den aktaran; Akın, 2007).

Araştırmamızda araştırma projelerine erkek öğrencilerin daha fazla katılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durum erkeklerin rekabetçi içgüdülerinden dolayı yarışmalara daha fazla ilgi duyduklarını göstermektedir. Ayrıca araştırmamızda kızların özgüven düzeylerinin erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Ezmeci (2012) de yaptığı çalışmada kız öğrencilerin özgüven puan ortalamalarının erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmiştir.

Çalışmamızda öğrencilerin yaşları ile iç, dış ve toplam özgüven düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Ancak mezun durumda olup araştırma projelerine katılım göstermiş olan öğrencilerin özgüven puan ortalamaları diğerlerine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca 11. ve 12. Sınıf öğrencilerinin (16-18 yaş grubu) öz güven puan ortalamaları da 9. ve 10. Sınıf öğrencilerine (14-15 yaş grubu) göre yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin edindikleri tecrübeler ve sınıf seviyeleri arttıkça özgüven düzeylerinin arttığı düşünülmektedir. Bilgin (2011) yaptığı çalışmada 16 ve 17 yaş ele alarak bu yaşların altı ve üstü olan yaşlar ile karşılaştırma yaparak ergenlerin yaşları arttıkça özgüven seviyelerinin arttığını ve yaşı büyüyen ergenlerin özgüven düzeylerinin daha fazla olabileceğini belirtmiştir. Taşdan (2020), 16 yaşındaki katılımcıların Özgüven Ölçeği puanlarının 17 ve 18 yaşındaki katılımcıların aldıkları puanlardan anlamlı düzeyde daha düşük olduğunu belirtmiştir Bu çalışmalar bizim araştırmamızı destekler niteliktedir.

Araştırma projesine katılan öğrencilerin ailelerinin tutumu katılmayanlara göre daha fazla oranda demokratik olarak belirlenmiştir. Bu durum çocuklarına kendi kararlarını vermesinde özgürlük alanı tanıyan bir ailede yaşayan öğrencilerin kendilerini rahatlıkla ifade edebilecekleri bilimsel faaliyetlere ilgi duyduklarını göstermektedir. Araştırma projelerine katılmayan öğrenciler ise ailelerinin tutumunu katılanlara göre daha fazla oranda otoriter ve ilgisiz olarak tanımlamıştır. Baskı altında olan ve bilişsel gelişimine karşı ilgi gösterilmediğini düşünen öğrencilerin bu tarz etkinliklerde daha çekimser kaldıkları söylenebilir.

Araştırmamızda anne babalarının tutumunu demokratik olarak belirten öğrencilerin iç, dış ve toplam özgüven düzeyleri koruyucu, otoriter ve ilgisiz tutum olarak belirten öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Günalp (2007) da bizim çalışmamıza benzer sonuçlarla demokratik ana baba tutumunun çocukların özgüvenlerinin gelişimine anlamlı ve pozitif yönde etkisi olduğunu, baskıcı-otoriter, koruyucu ve ilgisiz-kayıtsız ana baba tutumlarının ise çocukların özgüvenlerinin gelişimine anlamlı ve negatif yönde etkisi olduğunu saptamıştır. Bu araştırmayı destekleyen başka bir araştırma (Sağat,

2016) sonucunda ise bireylerin demokratik anne baba tutumu ile yetiştirildiklerinde özgüvenli bir birey oldukları bulunmuştur. Taşdan (2020) de demokratik aile yapısındaki öğrencilerin iç, dış ve toplam özgüven puanlarının ilgisiz, otoriter ve koruyucu aile yapısındaki öğrencilerin aldıkları puanlardan daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Ebeveynin ilgili ve benimseyici tutumu çocuğun özgüvenini yükseltirken, çocuğu önemsemeyen ve dışlayan tutumları ise düşük özgüvene neden olur (Soner, 1995). Bu durum kendine aile içinde söz hakkı tanınan ve fikirlerine saygı duyulan bireylerin toplum karşısında da kendini daha özgüvenli olarak ifade edebileceğini göstermektedir.

Araştırma projelerine katılan öğrenciler ailelerinin gelir düzeyini katılmayanlara göre daha fazla oranda yüksek olarak belirtmiştir. Ayrıca gelir düzeyi yüksek olanların özgüven düzeyleri de diğerlerine göre yüksek bulunmuştur. Literatürde sosyoekonomik düzeyin bireyin özgüven düzeyinde anlamlı bir etkisinin olduğunu belirten birçok çalışma bulunmaktadır (Bilgin, 2011; Çelik, 2014; Ezmeci, 2012; Sayışman, 2018). Torucu (1992), araştırmasında Düşük sosyo ekonomik düzeye sahip olan öğrencilerde düşük özgüven bulunduğunu belirtmiştir. Bu durum göstermektedir ki ailenin gelir seviyesi arttıkça çocuklarında özgüveni artmaktadır.

Araştırmamızda özel liseye giden öğrencilerin özgüven puanları devlet okullarına gidenlere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Süpçeler (2016) de 436 lise öğrencisi ile yaptığı çalışmada ergenlerin özgüven seviyelerinin okul türüne göre anlamlı farklılık gösterdiğini özel okula giden öğrencilerin özgüven puanlarının devlet okuluna gidenlere göre yüksek düzeyde olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeninin Devlet lisesinde okuyanların özel lisede okuyanlara göre sosyo-ekonomik düzeyinin daha düşük olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğrencilerin maddi olanaklara sahip olmasının kendisine güven duymasına katkı sağladığı düşünülmektedir.

Araştırmamızda anne ve baba eğitim durumu üniversite olan öğrencilerin iç, dış ve toplam özgüven puanları diğerlerine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuş ve anne-baba eğitim durumu arttıkça öğrencilerin özgüveninin arttığı tespit edilmiştir. Soner (2000) de çalışmada anne eğitim durumunun artmasıyla özgüvenin arttığını belirtmiştir. Literatür incelendiğinde baba eğitim düzeyi ilkökul ve altı olan öğrencilerin özgüvenlerinin daha düşük olduğu bulunmuştur (Çağan, Ünsal, Yılmaz ve Çelik, 2014). Çalışmamızda ayrıca eğitim düzeyi daha yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının araştırma projelerine daha fazla katılım gösterdikleri de tespit edilmiştir. Eğitimli ailelerin çocuklarının akademik düzeylerini daha iyi takip ederek onların bilimsel proje çalışmalarında rol almalarını destekledikleri ve öğrencilerinde bu destek sayesinde özgüven düzeylerinin arttığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin kardeş sayısına ve kaçınıcı çocuk olduklarına göre özgüven düzeyleri farklılık göstermemektedir. Süpçeler (2016) ve İncekara (2018) da öğrenciler ile yaptıkları çalışmalarda özgüven seviyelerinin kardeş sayıları ve doğum sırasına göre değişmediğini bulmuştur.

Araştırmamızda anne babası sağ ve beraber yaşayan öğrencilerin iç, dış ve toplam özgüven puanlarının diğerlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu, anne babası ayrı olanların ise düşük özgüven puanları aldığı bulunmuştur. Bu durum ebeveynleri ile birlikte yaşayan çocukların kendilerini güvende hissettiklerinden dolayı daha özgüvenli olduklarını, dağılmış aileye sahip olanların ise aile yaşamına uyum sağlamada yaşadıkları problemlerden dolayı özgüvenlerinin düşebileceğini düşündürmektedir. Uslu (2018), ergenlik dönemini ailesinin yanında geçiren ve ailesinden ayrı geçiren gençlerin özgüven düzeylerini karşılaştırdığı araştırması sonucunda, ergenlik dönemini ailesinin yanında geçiren gençlerin ergenlik dönemini ailesinden ayrı geçiren gençlere göre daha yüksek özgüven düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Amato (1993), ebeveyn ayrılığının çocukların ve ergenlerin düzenine etkilerini araştırmış, ebeveyn ayrılığının özellikle ergenlerde kendine olan güveni azalttığını saptamıştır.(Akt.:Temel ve Aksoy, 2001). Bu sonuçlar araştırma sonuçlarımızı desteklemektedir.

5. ÖNERİLER

Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar çerçevesinde öneriler şu şekilde belirlenmiştir;

- ✓ Bilimsel bakış açısının öğrencilere kazandırılmasına katkı sağlayan proje hazırlama kültürünün okullarda yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılabilir. Öğretmenlerin ve öğrencilerin araştırma projelerine katılımının artırılması ve daha nitelikli araştırma projeleri geliştirebilmeleri için akademisyenler ve proje uzmanları tarafından bilimsel araştırma yöntemleri eğitimleri gerçekleştirilebilir.

- ✓ Araştırma projelerine katılmış ve katılmamış öğrencilerin özgüven bağlamında karşılaştırılmasında nitel araştırmalar ve vaka incelemeleri yapılabilir.
- ✓ Milli Eğitim Bakanlığı, öğrencilerin bilimsel tutum ve davranışlarını artırmaya yönelik aktivitelerini çoğaltabilir.
- ✓ Öğrencilerin özgüven düzeylerini belirleyecek ve artıracak planlı programlı çalışmalar ve araştırmalar hem üniversiteler hem de Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılabilir.
- ✓ Anne ve babaların çocukları üzerindeki ilgisiz, otoriter, koruyucu tutumları çocukların özgüvenlerini olumsuz etkilemektedir. Bu konuyla ilgili ebeveynlere Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bilgilendirme yapılabilir.
- ✓ Düşük sosyo-ekonomik düzeyde olan aileler çocuklarına farklı hayat zenginlikleri sağlayarak özgüven seviyelerini yükseltebilirse çocuklarda topluluk karşısında daha özgüvenli bir şekilde çalışmalarını sunabilir.
- ✓ Özel okullardaki öğrencilerin olanaklarının devlet okullarında da sağlanması ile devlet okullundaki öğrencilerin özgüven düzeyleri yükseltilebilir.
- ✓ Okulların proje yarışmalarına katılım düzeyleri belirlenerek, katılımın az olduğu okullarda bu durumun nedenlerine yönelik tedbirler alınabilir.

KAYNAKÇA

- Akın, A. (2007). Öz-güven ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 165-175.
- Akçöltekin, A. ve Engin, A. O. (2019a). Lise öğretmenlerinin proje yarışmalarına danışman olarak katılmaya yönelik öz yeterlilik düzeylerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 208-219.
- Akçöltekin, A. ve Engin, A. O. (2019b). Öğretmenlerin proje yarışmalarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 401-408.
- Altan, A. (2001). *Body image dissatisfaction, self-esteem and anxiety in plastic surgery patients*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altıntaş, E. (2015). *Kuramdan uygulamaya özgüven*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Avcı, E., Su Özenir, Ö. ve Yücel, E. (2016). TÜBİTAK ortaöğretim öğrencileri araştırma projeleri yarışmasına katılan öğrencilerin yarışma sonrası kazanımlarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(27/3), 1-21.
- Baçoğlu T.S. (2007). *Sınav kaygısı ile özgüven arasındaki ilişkinin erinlik döneminde incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bandura A. (1997). *Self-Efficacy: The exercise Of Control*. Newyork: Freeman.
- Bell, S. (2010). Project-based learning for the 21st century: Skills for the future. *The Clearing House*, 83, 39-43.
- Bilgin, O. (2011). *Ergenlerde özgüven düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Bilgin, O. (2018). Çocuk üniversitesi kapsamında hazırlanan programın öğrencilerin özgüven düzeyine etkisi. *Karaelmas Journal of Educational Sciences* 6 (2018), 146-153.
- Cüceloğlu D. (2000). *İçimizdeki çocuk: Yaşamımıza yön veren güçlü varlık*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağan, Ö., Ünsal, A., Yılmaz, A. T. ve Çelik, N. (2014). Yaz okulu öğrencilerinin özgüven düzeyleri ve boyun eğici davranışların değerlendirilmesi. *17. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi*, 20 - 24 Ekim 2014, Edirne, ss.1244-1245.
- Çeken, R. (2011). "Bu benim eserim" öğrenci projelerinin okul türü bakımından değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(22), 1-14.
- Çeken, R. (2017). TÜBİTAK ve MEB proje yarışması süreçlerinin karşılaştırılması. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 46-52.

- Çelik, İ. (2014). *Ortaokul öğrencilerinin özgüven düzeyinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi Afyonkarahisar örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Ankara.
- Çetin, O. ve Şengezer, B. (2013). Ortaokul öğrencilerinin proje çalışmalarına ilişkin görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 14(1), 24-49.
- Erdem, A., Uzal, G. ve Ersoy, Y. (2012). *Projeleri değerlendirme ölçeğinin tasarlanması ve uygulamasının analizi*. X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Niğde.
- Ezmeçi, F. (2012). *İlköğretim 1.sınıf öğrencilerinin özgüvenleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Gökner, Ö. (2010). *Özgüven Kazanmak* (2.Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Günalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, Konya.
- İncekara, T. (2018). *Üniversite öğrencilerinde vücut algısı ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 17. Basım, Ankara: Nobel Yayıncılık,
- Kasatura, I. (1998). *Kişilik ve özgüven*. Ankara: Evrim Yayınları.
- Kocaarslan, B. (2009). Genel müzik eğitimi alan ilköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutum, müzikal özgüven ve motivasyon düzeylerinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kurtuldu, P. S. (2007). *İlköğretim okulu yöneticilerinin özgüven düzeyleri ile liderlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kurtuluş, Ş. Ü. (2019). *Biyoloji bilim dalında Tübitak araştırma projelerine katılan öğretmenlerin karşılaştığı güçlüklerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mağden, D. ve Aksoy, A. (1993). *Denetim odağı ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi, 9. Ya-Pa okul öncesi eğitimi ve yaygınlaştırılması semineri*. Ankara: Ya-Pa.
- Metin Peten, D., Yaman, F., Vekli, G. S. ve Çavuş, M. (2019). Fen bilgisi öğretmen aday-larının Tübitak destek programlarına yönelik proje yazma/hazırlama becerilerinin gelişimi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(1), 78-90.
- Özbey, Ç. (1990). *Çocuk sorunlarına yapıcı çözümler*. İstanbul: İnkılap Yayıncılık,
- Özel, M. ve Akyol, C. (2016). Bu benim eserim projeleri hazırlamada karşılaşılan sorunlar, nedenleri ve çözüm önerileri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(1), 141-173.
- Pervin L.A. ve John O.P. (2001). *Personality, Theory and Research*, 8nd Ed. USA: John Wiley and Sons, pp. 39-40.
- Sağat, H. (2016). *Bireylerin anne baba tutumlarının özgüven ve sosyal fobiye olan ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sayışman, S. (2018). *Ergenlerin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile özgüvenleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Soner, O. (1995). *Aile Uyumu, Öğrenci Özgüveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Soner, O. (2000). Aile uyumu, öğrenci özgüveni ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12, 249-260.

- Soyuçok, H. (2018). *TÜBİTAK 4006 bilim fuarları kapsamında hazırlanan fen projeleri hakkında çalışmalara katılan farklı kesimlerin görüşleri (Ağrı İli örneği)* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İbrahim een Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ağrı.
- Sözer, Y. (2017a). TÜBİTAK ortaöğretim proje yarışmasına öğrencilerin proje geliştirme sürecinin incelenmesi: bir eylem araştırması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 139-158.
- Sözer, Y. (2017b). TÜBİTAK ortaöğretim öğrencileri araştırma projeleri yarışmasına katılan öğrencilerin edindikleri kazanımların değerlendirilmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(11), 49-77.
- Süpçeler, B. (2016). *Ergenlik Döneminde Algılanan Sosyal Destek ile Yaşam Doymumu ve Özgüven İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Dođu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Taşdan. T. (2020). *Ergenlerde Özgüven Düzeyi Beden Algısı Ve Yalnızlık Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yakın Dođu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa
- Temel, Z. F. ve Aksoy, B. A. (2001). *Ergen ve Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tokenan Özevin B. ve Bilen S. (2011). Yaratıcı dans etkinliklerinin motivasyon, özgüven, öz yeterlilik ve dans performansı üzerindeki etkileri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,40(40),363-374.
- Torucu, K. B. (1992). 13-14 yaşındaki gençlerin sosyo-ekonomik düzeyi ve ana-baba tutumlarındaki farklılıkların belirlenip, benlik saygısına etkisinin incelenmesi. *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Günleri Kongre Kitabı*, İzmir: Saray Tıp Kitabevi,
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu [TÜBİTAK] (2020). *Lise öğrencileri araştırma projeleri yarışması proje rehberi*. <https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/2750/2204a-rehber-2020.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Uslu, U. (2018). *Ergenlik dönemini aile yanında geçiren ve ailesinden ayrı geçiren gençlerin özgüven düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Yörükoğlu, A. (1990). *Gençlik çağı. "ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar"*. 7. Basım, Özgür Yayınları: İstanbul.
- Zeren Özer, D., Güngör, S. N. ve Özkan, M. (2015). A study on evaluation of the biology projects submitted to the TUBİTAK secondary education research projects contest from the Bursa Region. *Asia-Pacific Forum on Science Learning and Teaching*, 16(1), 1-25.